

KARÁDI ZSOLT

A felemelő kegyelem

Bárány Frigyes (1930–2023) emlékére

A színész nem hal meg. Akkor sem, ha már nincs közöttünk. Arcvonásait fotók és filmfelvételek őrzik. Szavait, illetve az általa tolmácsolt írói-költői üzeneteket nemzedékek tehetik magukévá. Miként Bárány Frigyes esetében is: Nyíregyháza művészetkedvelő közönsége számára ő maga volt a halhatatlanság. A városba kerülése óta ő volt a megtestesült elegancia, jó modor, férfias tartás, tisztesség, humánus. Alakításaiban visszaköszöntek ezek az értékek, miközben megmutatkoztak személyiségének tágabb övezetei is: gyakran kiderült, mennyire szeret komédiázni.

Az eredetileg papnak készült, később mégis inkább *Thália papjává* lett művész sok filmszerep (közülük leghíresebb a Gertler Viktor mozijában, *Az*

aranyemberben alakított Kacsuka Imre figurája) és több város (Budapest, Debrecen, Győr, Szolnok, Pécs) teátruma után 1981-ben költözött Nyíregyházára: az akkor létesülő Móricz Zsigmond Színház tagja lett. Olyan emlékezetes előadások fűződnek hozzá, mint az *Úri muri*, *A két Bolyai*, a *Nem félünk a farkastól*, a *Szentivánéji álom*, a *Segítsd a királyt!*, a *Csókos asszony*, a *Légy jó mindhalálig!*, az *Ördögök*, az *Amadeus*, a *Naplemente előtt*, a *Csárdáskirálynő*, a *Sirály*, a *My Fair Lady*, *A Pál utcai fiúk*, *Az ember tragédiája*, az *Aranycsapat*, a *Tirpákia Tündérbkert*, *A köszívű ember fiai*, a *Kukorica-Derce*, a *János király*, a *Fekete Péter*, *Az anyu én vagyok*, a *Pillangó*, a *Tűzpróba*, *avagy a Heilbronni Katica*, az *Emilia Galotti*, stb. Idős korában is sármos férfi volt; jellegzetes hangját a szinkronrendezők nem egyszer kamatoztatták. Hosszú pályafutása során számos kitüntetésben részesült (Jászai Mari-díj, Móricz-gyűrű, Erdemes Művész, A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztese, Nyíregyháza Díszpolgára, Kiváló Művész, a Magyar Művészeti Akadémia Színházművészeti Tagozatának Életműdíja). Eme hivatalos elismeréseken túl a város és a megye közönségének egyöntetű tisztelete és szeretetete övezte.

Bárány Frigyes (fotó: Karádi Nóra)

*

Nyíregyházi munkásságának valamennyi bemutatóján ott voltam. Ha rá gondolkodom, látom délceg alakját a Ratkó-dramában, élvezem humorát a *Nem féliünk a farkastól* jeleneteiben és a *Csárdáskirálynőben*, s hallok gyerekeknek mesélni a *Kukorica-Derce* színpadán. Mindenekfölött azonban két premier jut eszembe. 1998-ban került színpadra Nyíregyházán Gerhart Hauptmann *Naplemente előtt* című drámája Konter László rendezésében. A Bárány Frigyes jutalomjátékaként hirdetett előadásról szóló kritikában a következőket írtam: „Dübörgő, viharos siker jelezte: valami nem mindennapi történt a Móricz Zsigmond Színházban. A közönség érzékeny műszer, jelzései minden hivatalos véleménynél többet mondanak. Amikor Bárány Frigyes sokadjára meghajolt, megköszönvén a szünni nem akaró vastapsot, s kezdett fölkapaszkodni a dráma gyötrelmes mélypontjáról a valóságba, miközben láthatóan nem tudott szabadulni a színpadi haldoklás tetet-lelket felkavaró érzésétől, azokban a pillanatokban a publikum megtapasztalhatta az eleven katarzisz megtisztító és felemelő hatását. Azt a hatást, amelyet csak a jelentős művészet képes előhívni a befogadóból. Az a művészet, amely túl van az esetlegességeken, mert az emberi lét legnagyobb kérdéseivel szembesít.”

Bárány Frigyes és Sirkó Eszter *Az anyu én vagyok!* című ifjúsági komédiában (fotó: Karádi Nóra)

Néhány évvel később *Az ember tragédiájában* – szakítva az évszázados színpadi hagyományokkal (s az írói előírással) – az Úr nemcsak hangjával volt jelen, hanem személyesen is beleszólt a cselekménybe. A 2009-es darabról szóló kritika végén ez áll: „Telihay Péter jelentős rendezésének történelmi ellentmondásokat kiegyensúlyozó befejezésében az Úr, Bárány Frigyes rendkívül bizalomébresztő megjelenítésében valamennyiünk jószágos nagyapjaként fogalmazza meg a »Mondottam ember: küzdj és

bízva bízzál!» üzenetét. Szükségünk van az ő tiszta mosolyára, átölelő szeretetére, főlemelő kegyelmére, nehogy úgy érezzük: egy ugrás és »vége a komédiának«.”

Ma sem írnám másképp.

Bárány Frigyes (fotó: Karádi Nóra)